

ΟΙ ΜΕΓΑΛΟΙ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

Η ΖΩΗ ΤΟΥ ΠΡΟΣΠΕΡΟΥ ΜΕΡΙΜΕ

Δ'. ΙΔΑΜΕ στο προηγούμενο φύλλο πόσο ο διάσημος Γάλλος συγγραφέας Προσπέρους Μεριμέ απέθανε στην πολιτική, μολονότι είχε γίνει κι' ο ίδιος γεροασπής, και' απαιτήσαν της υψηλής φίλης του αυτοκρατορίας των Γάλλων Ευγενίας.

Μά περισσότερο κι' απ' αυτή την πολιτική συζήτηση τις επαναστάσεις. Ίσως γιατί είχε παροστεί στον εμφύλιο γαλλικό πόλεμο του 1848 και είχε ιδεί όλες τις φρικαλεότητες του. Ίσως γιατί έννοιασε ένστικτη αποστροφή για κάθε βιαστικότητα.

«Περνούσα προχθές — γράφει μιλώντας για την επανάσταση του 1848 — την οδόν 'Αγίου 'Αντωνίου. Όλα τα τζάμια ήταν σπασμένα από το βρόντο των κανονιών, και πολλές βιτρίνες καταστραμμένες καταστραμμένες.

Τό θέαμα που παρουσιάζαν οι δρόμοι ήταν τόσο φριχτό, ώστε αναγκάστηκα να συλλάβω και να οδηγήσω μόνος μου στη φυλακή μία γυναίκα, ή οποία, μεθυσμένη κυριολεκτικώς απ' το αίμα, κομμάτιαζε κι' ένα πελοριο μαχαίρι της κουζίνας τους πληγωμένους. Συνέλαβα επίσης κι' έναν άντρα που τα δυο χέρια του ήταν κατεκόκκινα από το αίμα, γιατί είχε σχίσει την κοιλιά ενός πληγωμένου και είχε χώσει τα χέρια του μέσα.

Στά οδοφράγματα, πλάι στις κόκκινες σημαίες των επαναστατών, έβλεπες κεφάλια και χέρια κομμένα.

Όλ' αυτά έγέμιζαν άπαισιοδοξία τον Μεριμέ για την τύχη της Γαλλίας κι' έγραψε γεμάτος πικρία: «Η Γαλλία, τό μεγάλο αυτό έθνος, αρχίζει να μου γίνεται άκατανόητη. Ένα μόνο καταλαβαίνω: ότι πηγαίνουμε κατά διαβόλου».

Γιά να λησμονήση λίγο όλες αυτές τις φρικαλεότητες, ο Μεριμέ άρχισε να μαθαίνει τη γλώσσα ενός τόπου πουλ ήσυχου, ενός τόπου, στον όποιο δεν είχε γίνει ποτέ ως τότε ούτε επανάσταση, ούτε εμφύλιος πόλεμος: της Ρωσίας.

Όστόσο, ή τύχη της πατρίδος του έξακολούθησε να άπασχολή όλο του τό ενδιαφέρον. Τα άτυχημάτα της τον έπιχωμαν βαθύτατα. Έκλαιγε βλέποντας να γυρίζουν τα γαλλικά στρατεύματα από τον πόλεμο της Κριμαίας. «Εμπήκαν — γράφει για τους Γάλλους στρατιώτες — στο Παρίσι με τους παλινούς στρατιωτικούς των μανδύες ξεσημασμένους, με τις σημαίες τους κουρελιασμένες, έχοντας πίσω τους πληγωμένους που τους μετέφεραν επάνω σε φορεία. Ένα κύμα δακρύων θάλασε τα μάτια όλων των θεατών. Ο στρατηγός Κανρομπέρ μύλις τά κατάφερε να κρατηθή στο άλογο του από τη συγκίνησή του. Έμοιαζε σαν μεθυσμένος...».

***

Η αγάπη του για τη Γαλλία, ή αγάπη του για την έλευθερία, τα λεπτότατα αισθήματα που έτρεφε προς τις γυναίκες, δείχνουν ότι ο Μεριμέ κάθε άλλο παρά άδιαφορος και' έγωιστής ήταν. Η ειδασθησία του και ή γενναίωφυχία του έφάνηκαν και στην ύπόθεση Αλιμπρι.

Ο Αλιμπρι αυτός, ένας φτωχός διάβολος της φιλολογίας, είχε καταδικαστεί σε άκοιτών μηνών φυλάκιση, επειδή, μην έχοντας να φάη, αναγκάστηκε να κλέψη μερικά βιβλία από κάποιο βιβλιοπωλείο. Η τιμωρία που του έπεβλήθη, ήταν σύμφωνη με τον νόμο. Στόν Μεριμέ όμως φάνηκε άδικη κι' ανέλαβε με θέριμο διά του τύπου την υπεράσπισή του καταδικασθέντος.

Μά τά άρθρα του ήταν πολύ επιθετικά κι' έθιγαν τη Δικαιοσύνη. Ο Μεριμέ καταδικάστηκε τότε σ' ένος μηνός φυλάκιση και στην καταβολή προστίμου χιλίων φράγκων.

Άλλος θά περαζόταν απ' αυτή την τιμωρία. Ο Μεριμέ όμως την πήρε στ' άσπεία. Για να παραγγορηθί δέ και να περάση την ώρα του στη φυλακή, άρχισε να γράφει στους φίλους του διάφορες άσπείότητες εις βάρος των δικαστών και να μελετά τα ήθη των φυλακισμένων.

«Έπισκέφθην πρό ήμερών — έγραφε σ' ένα του φίλο — μερικους δικαστάς και είχα την άπειροκέρεια να κρατώ στην τάση μου χίλια φράγκα... Άλλοίμονο όμως!... Φεύγοντας από την έπισκεψή μου, δέν τά... ξαναβρήκα παιά. Άλλ' άς μή σκεπτόμαστε τά δυσάρεστα αυτά πράγματα...».

Απ' την πρώτη μέρα της φυλακισέος του, ο Μεριμέ στράφηκε στη δουλειά. Άγόρασε ένα μπουκάκι μελάκι κι' άρχισε να γράφει ένα διήγημα. Όταν τον κοίταζε τό γράφημο, πήγαινε και άκουγε τις κουβέντες των φυλακισμένων. Μερικές από τις κουβέντες αυτές του φαινόταν τόσο νόστιμες κι' ενδιαφέρουσες, τόσο χαρακτηριστικές της νοοτροπίας των λαϊκών τύπων που τις έλεγαν, ώστε τις έγραφε στο σημειωματάριό του για να τις χρησιμοποιήση σ' ανάλογα έργα του.

Στην ίδια φυλακή με τον Μεριμέ βρισκόταν και φυλακισμένοι για πολιτικούς λόγους και οι δυο γιοι του Βίκτωρος Ούγκώ, Ο Μεριμέ όμως απέφυγε τη συντροφιά τους. Προτιμούσε τις κουβέντες των άπάχθων και των βαρυκοιτών, στις όποιες έβρισκε άπειρο ενδιαφέρον.

«Δέγε, έγραφε ο Μεριμέ στον ένδοξο φίλο του, Ρώσο μυθιστοριογράφο Τουργένιεφ, ότι είμαι έρωαν και κυνικός. Και όμως είμαι αισθηματικός, όσο κι' ένας ποιητής».

Και πραγματικά, μολονότι ειρηνευτόταν ώριμμένες γυναίκες, τις ψευτοαριστοκρατίσσεις ίδιως και τις «εδιανοούμενες», και φοβόταν τις άλλες, τις πολύ ώραφες και πολύ γοητευτικές, στο βάθος γενικά έλάτρευε τις γυναίκες. Μερικές τις αγάπησε με όλη τη δύναμη της ψυχής του, με άληθινό πάθος. Του άρεσε ή συντροφιά των γυναικών, του άρεσε να τις συνοδεύη στις μούσικες και στις καπελλούδες τους, να τις συμβουλεύη για τις τουαλέτες τους και, παίρνοντας άφορη από ένα μικροπραγματάκι, μία κορδελίτσα, μπορούσε να μιλή επί ώρες ώλόκληρες για τό πώς ντυνότανσαν ή Άσσια και ή Κλεπαύτρα.

Μά άν αγαπούσε τις γυναίκες, τις φοβόταν κιόλας. Του ένέπνευαν δυσπιστία κι' έτρεμε μήπως τον κάνουν να ύποψέη. Στά γενικά του είχε ύποφέρει πολύ από την αγάπη κι' είχε μπλεχτεί σ' έρωτικές περιπέτειες, που τον είχαν ποτίσει με πικρίες, στενοχωρίες, απογοητεύσεις.

Τό έρωτικό πάθος, έγραφε στον φίλο του συγγραφέα Λεγκουβέ, είχε κάτι που τό ξεροζύσσα χωρίς από μέσα μου, γιατί φοβόμουν μήπως μου σκαρώσουν τίποτε άσχημα άσπεία. Έτσι, κάποτε που μ' έγκατέλειπε μία γυναίκα, την όποια αγαπούσα, δέν μπόρεσα να έγρασθώ δεκασχοτο όλόκληρους μήνες. Έ, λοιπόν, δέν έχω καμιά διάθεση να ξαναπαίθω τά ίδια και γι' αυτό άπαρηθήκα τον έρωτα».

Τό έρωτικό πάθος, έγραφε σ' έναν άλλο του φίλο, όταν δέν σκοτώνει, ή τρελλώνει ή αποβλακώνει». Και διηγόταν σχετικά τό παρακάτω παραμύθιακι, που κρούει τόση αλήθεια: «— Ζούσε κάποτε στην Κίνα ένας τρελλός που πίστευε πως είχε κλεισμένη μέσα σε μία υποτίλια την πεντάμορφη βασίλισσα της Κίνας. Ήταν πολύ εύτυχισμένος που την είχε έτσι όλόκληρη του και λάβαινε όλες τις προφυλάξεις του κόσμου για να μη σπάση ή υποτίλια. Μά μία μέρα ή υποτίλια έσπασε. Και καθώς δέν βρισκεται δυό φορές μία βασίλισσα της Κίνας, ο τρελλός, από τρελλός που ήταν, έγινε βλάκας».

Την ίδια δειλία που αισθανόταν για τον έρωτα ο Μεριμέ, την αισθανόταν και για τον γάμο. Φοβόταν να δεσμευθί, δέν ήταν το χαρκτηριστικό του ν' άφοσιωθί σε μία μόνο γυναίκα, μά ίσως και δέν έβρισκε την ιδεώδη σύζυγο που όνειροπολούσε. Έτσι έμεινε άνοηταντρος. Μά στο τέλος της ζωής του τον πικρανε ή μοναξιά του και μετανοούσε που δέν είχε παντρευτεί. Του στοιχίζε πολύ και ή στήριξη των παιδιών τά όποια έλάτρευε. Μ' απ' την άλλη μεριά όμως δυσπιστούσε και προς αυτά: «Θά ήταν τόσο ώραίο, γράφει, να είχα μία κορούλα, με χρυσά, μεταξένια μαλλιά. Μά ποιός με βεβαιώνει ότι δέν θά έρωτευόταν καμιά μέρα τον σκύλο της και ότι δέν θά παρατούσε εκεί πέρα, σε μία γωνία, τον γερο-μπαμπά της;».

Κι' έφρόσθετε με άπειρη πικρία και σαρκασμό: «Τώρα, ότι έγινε, έγινε. Θα πεθάνω κατά πάσαν πιθανότητα μόνος και ή γηραιά πια στή μου υπηρέτρια θ' άνοιξη, πριν άκόμη ξεψυχήσω, τό σωστάρι του γραφείου μου, για να ιδή τί ποσόν της άφίνο στή διαθήκη μου. Μά τί να κάνω; Τώρα πεία είναι άργα».

Και πέθανε πραγματικά μόνος, χωρίς κανένα φίλο κοντά του, χωρίς κανένα πρόσωπο αγαπητό, στις 23 Σεπτεμβρίου του 1870. Η τελευταία του σκέψη ήταν για τη λατρευμένη του Τζέννο Ντακέν, την ώραια εγγονή, που την είχε αγαπήσει με άπείρανη άφοσιωση και τρυφερότητα, επί τριανταεξά όλόκληρα χρόνια!

Η λέξις που με χέρι τρεμάνον έστρεφ έπάνω στο χαρτί, δυό ώρες πριν απ' τον θάνατό του, ή στεφνής λέξις του, ήταν γράμμα έρωτικό προς εκείνη. Ίδού το: «Αγαπητή φίλη, Έίμαι πολύ άρρωστος, τόσο άρρωστος ώστε γράφω με μεγάλη δυσκολία. Γι' αυτό θά είμαι πολύ σύντομος κι' έλπίζω ότι θά σου γράφω γρήγορα, πιο έκτενώς. Στείλε και πάρε από τό σπίτι μου τά «Γράμματα της Μαντάμ νεέ Σεβίνο» και τον Σαίξπηρ. Θά σου τάφωρα έγω, άλλ' έντομαξαξ άρρωστος». Αντίο, σέ φίλό!»

Ο Βίκτωρ Κουζέν έδωσε τον καλύτερο χαρκτηρισμό του Μεριμέ. «Ήταν — έλεε — ένας εύπαριδής».

Ο Προσπέρους Μεριμέ με κινέζικα. (Αποπροσωπογραφία).